

ZVYŠOVÁNÍ EFEKTIVNOSTI PRÁCE ŠTÁBŮ PROSTŘEDKY MAV

Jedním ze závěrů XIV. sjezdu KSČ, který se vztahuje i na příslušníky ČSLA, je věnovat neustálou pozornost zdokonalování systému velení, upevňování kázně, organizovanosti života a vysoké bojové pohotovosti vojsk. Proto štáby všech stupňů věnují velkou pozornost a úsilí při zdokonalování metodiky práce jako základního předpokladu dalšího prohloubení a zefektivnění velení vojskům.

Zefektivnit velení můžeme jednak vybavením štábů novými technickými prostředky velení, jednak komplexní racionalizací současného systému velení. Teoretické závěry i samotná praxe velitelů a štábů dokazují, že velení vojskům jako třetí komponent ozbrojeného zápasu má nejen vliv na udržování stálé bojové pohotovosti, ale i na splnění bojových úkolů. Proto efektivnost velení chápeme jako proces obsahové stránky činnosti štábu a čas, ve kterém se tato činnost velení vojskům realizuje. Hlavní důraz klademe na schopnost velitelů a štábů uskutečňovat všechna opatření ve velení v krátkých časových lhůtách a tak zvyšovat operativnost velení. Obsahem velení vojskům je realizovat svoji funkci jak v přípravě vojsk k plnění bojového úkolu, tak i v řízení vojsk při plnění úkolu. Soudobá operace za použití ZHN vyžaduje, aby štáby řešily úkoly v co nejkratších časových lhůtách. Zkracování času limituje však několik činitelů, které musíme vidět i z hlediska jejich protikladného působení. Tak např.:

— zkrácení času na splnění všech opatření ve velení vojskům nelze dosáho-

vat na úkor optimálnosti rozhodnutí a potlačení některých činitelů, které jsou v závislosti na situaci při přijetí rozhodnutí podstatné,

— dobu přípravy k boji stanovuje zpravidla nadřízený velitel a její délka vychází z objektivní situace. Proto velení na podřízených stupních je operativní a efektivní jen tenkrát, dodržují-li všechny časové lhůty a plní-li jednotlivá opatření, která stanovil nadřízený,

— velení není samoúčelné. Má zabezpečit, aby vojska splnila bojové úkoly. To však závisí především na jejich připravenosti k boji. Proto velení bude operativní a efektivní jen tenkrát, je-li dáno podřízeným dostatek času a je-li jejich příprava řízena tak, aby se mohli připravit k plnění bojového úkolu,

— boj je vždy záležitostí dvou stran. Základním kritériem je čas, jak dosáhnout překvapení a předejít jeden druhého v úderu a zničení. Proto čas na přípravu opatření neurčují normy práce štábů, ale faktická potřeba, která vychází z činnosti nepřítele.

Operativnost velení vojskům je schopnost velitelů a štábů připravit všechna opatření v době, která zabezpečí jak kvalitní přípravu bojové činnosti vojsk a včasnou reakci na změny situace během boje, tak i úspěšné splnění bojového úkolu. Základní ukazatel je zde čas, potřebný na celý cyklus velení na daném stupni velení. Jde o sběr a studium informací, přípravu a přijetí rozhodnutí, vydání rozkazů vojskům se současnou kontrolou pochopení úkolů a organizací součinnosti. Tento čas musí být

v každém případě kratší, než čas potřebný na přípravu bojové činnosti.

Výsledky vědeckotechnické revoluce ve vojenství ukazují, že primát v možnostech zkrácení času na realizaci cyklu velení má využívání moderních technických prostředků mechanizace a automatizace velení. Cvičení ukázala, že tam, kde štáby tyto prostředky plně a správně využívají, že jim umožňují značně zrychlit proces sběru, zpracování a třídění informací, pořídit přesné a v krátkém čase operační a taktické výpočty, rychle zpracovat a formulovat návrhy na rozhodnutí a to pak rychle předat vojskům. V tomto směru jsme již dosti v našich štábech udělali, i když zatím převážně v experimentální oblasti. Ukazuje se, že samotné zavedení a zvládnutí těchto prostředků v praxi štábů je složitá záležitost nejen z hlediska časového a materiálových nákladů, ale i proto, že ve štábech všech stupňů nejsou dosud vytvořeny podmínky pro jejich široké uplatnění v denní práci zejména v operační oblasti.

Vzhledem k funkčním možnostem tyto prostředky využívají ty druhy vojsk a služeb, kde informace (případně i rozhodnutí) lze vyjádřit matematickou formou a nebo jednoduchými grafy na obrazovce. To je nejčastěji u zbraňových systémů a v materiálně technické oblasti, avšak méně již tam, kde převažuje jako objekt velení lidský faktor.

Zkušenosti ukazují, že tyto moderní prostředky velení silně ovlivňují nejen metodiku práce štábů, ale i strukturu orgánů velení. Svoji komerční formou zvláště prostředky automatizace neumožňují však plně uplatnění při činnosti v poli. Proto prozatím celá práce s nimi je vedena v experimentální oblasti, aby byly štáby připraveny je pak využít. Na cvičení jsou prověřovány v práci štábu ty skutečnosti, které v celém komplexu vyvstanou po zavedení těchto prostředků do vojsk.

V posledních letech jsme mnohokrát experimentálně použili těchto prostředků na cvičeních s vojsky v národním i koaličním měřítku. I cvičení ŠTÍT-72 umožnilo porovnat naše výsledky a dosažené úspěchy v široké mezinárodní součinnosti. Potvrdilo, že prostředky mechanizace a automatizace umožňují člověku zvládnout úkoly, které v oblasti velení vojskům vyplývají z výsledků vědeckotechnické revoluce ve vojenství a požadavků kladených na práci štábu v oblasti automatizace velení. Dříve procvičování otázek MAV mělo z hlediska operačních štábů jen omezený charakter.

Celá činnost probíhala dosti autonomně jako zvláštní cvičení vedle normálních tradičních forem práce štábu a proto se zdála být snadná. Dnes při těsnějším spojení s činností štábů vyplynuly nové poznatky, které musíme respektovat a dále propracovávat. Tyto se dotýkají všech stupňů velení.

Dosavadní zkušenosti potvrzují oprávněnost a účelnost zřizování skupiny MAV jako zvláštního prvku štábu jak na VS, tak na TVS. Na operačních stupních mají do velké hloubky ověřenou metodiku práce, která má návaznost na celkové dění v oblasti používání prostředků automatizace velení. Nedostatkem je to, že se v jejich práci projevuje malá účast pracovníků operačního štábu. Příčina je v tom, že současná metodika práce štábu vychází ze zkušeností práce štábů v druhé světové válce, je obohacena o nové poznatky soudobé vědy a ve svém celku vyhovuje potřebám práce štábů. Nepočítá však nebo nemá dostatečné rezervy pro práci s novými racionalizačními a automatizačními prostředky velení. Má to odraz jak v dosud malé návaznosti metodiky práce štábů na oblast MAV, tak bezprostředně v malé účasti a pozornosti těmto prostředkům při zpracování cvičení. Tato situace není všude stejná a vyplývá z řešených technických možností pomoci štábu v jeho práci. Nutnost spolupráce je např. mezi skupinou MAV a štábem na TVS dána potřebou, zatím co menší je na VS, zvláště na VS divize.

U operačních štábů (na VS) je tato menší spolupráce dána hlavně menším rozsahem připravených projektů. To vyplývá z dosud malé a nedokonalé kvantifikace vstupních údajů operačně taktických úloh. Dále pak z poměrně krátkých lhůt potřebných k řešení dílčích operačních úloh, které prostředky přenosu dat v současné organizaci stacionárních výpočetních středisek nemohou zabezpečit. Operační štáby často necítí potřebu využívat prostředky MAV prostřednictvím skupiny MAV, protože časy pro zpracování výsledků od této skupiny jako např. poměr sil, výpočet radioaktivní stopy, efektivnost jaderných úderů apod. (úlohy, které jsou matematickým vyjádřením), jsou prakticky stejné nebo i větší, než při tradičním zpracování 2—3 lidí. Přitom je nutné počítat dobu pro přípravu vstupních dat u skupiny MAV, která v některých případech dosahuje až polovinu celkové doby maximální pro tradiční zpracování při využití prostředků malé mechanizace.

Zlepšení práce skupiny MAV a objektivnější posouzení její efektivnosti nega-

tivně ovlivňuje dosud malá připravenost štábů k využití prostředků MAV. Jde o přípravu na cvičení, malou znalost vstupních dat projektů a v omezeném měřítku i o určitou nedůvěru či nechuť pracovat s těmito prostředky. Vyplyvá to z neznalosti jejich možností a z toho, že štáby jsou po skončení cvičení hodnoceny za tradiční formy práce a velmi zřídka, jak tyto prostředky využívaly ke své práci a jaké podmínky jim vytvářely pro jejich práci. V tom vidím určitou psychooogickou překážku, s kterou je nutné počítat, neboť se v ní zrcadlí vývojový projev dvou pólů. Na jedné straně tendence konzervativního přístupu ke všemu novému co narušuje zvytá a navyká formy práce a na druhé straně tendence a nutnost uvádět do praxe (nejen slovy) všechno nové a využívat tak úspěchů vědeckotechnického vývoje v oblasti MAV.

Z hlediska efektivity použití prostředků automatizace, úspory času a rychlosti práce štábů má prvenství na jednotlivých místech velení oblast týlového a technického zabezpečení zvláště na TVS, kde tyto prostředky nahrazují velkou část práce některých oddělení. U operačně taktických úloh jsou vhodné hlavně ty projekty, které řeší výpočty složitých a bojových možností. Předpoklad je, že skupina MAV dostane včas od štábu potřebné podklady pro řešení. Dále jsou vhodné některé projekty z operačně taktického použití RVD při hromadném použití a jiné.

Velmi závažné je to, že v operační oblasti plnění úkolu se dnes i po úspěšném vyřešení operačně taktických úloh nemění nic v metodice práce štábu jako celku a programování na samočinných počítačích není pro hlavní fáze práce zatím rozhodující. Proto v tomto směru tj. zkvalitnění velení z hlediska obsahu — jako hlavního cíle nedosahujeme. Jakékoliv automatizování současného systému velení bez podstatného jeho zkvalitnění analytických rozborů metodiky práce nemůže přinést efektivní výsledky.

Prostředky střední mechanizace mají již dnes opodstatněné místo v práci štábů. I v koaličním měřítku se ukazuje, že jsou bezprostředním pomocníkem štábů svazků při řešení všech operačně taktických úloh. V práci s nimi dosahují velmi dobrých výsledků. Přesto podobně jako u samočinných počítačů je projektů, které by efektivně řešily některé dílčí úlohy, velmi málo a i ty se opět týkají oblasti týlového a technického zabezpečení. Ostatní jsou dosud nahraditelné tra-

dičním zpracováním bez výraznějšího ulehčení práce a úspory času.

U svazků ve srovnání s vyššími stupni velení jsou úlohy jednodušší a časově omezené. Výpočetní středisko zde ztrácí na významu až do doby, dokud nebudou kvantifikovány potřebné vstupní údaje pro řešení složitějších operačně taktických úloh informačního a rozhodovacího procesu.

Pro rok 1973 jsou v základních dokumentech RMNO stanoveny i úkoly k dalšímu zdokonalování práce v oblasti velení, metodiky práce štábů a zvládnutí prostředků MAV. Každý úspěch v tomto směru neznamena jen zvyšování připravenosti štábů, ale současně vytváří předpoklady k postupnému zvládnutí těch úkolů, které pro štáby vyplývají z realizace jednotlivých opatření postupné výstavby automatizovaného systému velení.

Možnosti jsou dvě. Jeden směr, který musí plnit všechny štáby, spočívá v postupné racionalizaci systému velení ve všech jeho oblastech tj. i při zavádění a zvládnutí prostředků malé a střední mechanizace. Tento směr odráží okamžitě potřeby a současný stav štábů, je méně nákladný a vyjadřuje okamžitý efekt v práci štábů v poli.

Druhý směr (zde konzervatismus štábů je největší) je dlouhodobý. Tento plní především experimentální sféra za účasti štábů a výzkumných institucí i orgánů MAV. Tento směr vychází z koncepce cílového modelu automatizovaného systému velení a bude se naplňovat experimentováním a zvládnutím těchto prostředků na cvičeních.

Praktické poznatky z používání prostředků MAV a realizace jednotlivých opatření základní rámcové linie rozvoje MAV v posledních letech umožňují učinit některé závěry pro další práci ve zvyšování operativnosti velení při využití prostředků MAV.

Vytváření skupin MAV u štábů jednotlivých stupňů vyhovuje objektivnímu trendu rozvoje velení a svojí činností vytváří podmínky pro snižování disproporcí mezi obsahem práce štábu a jeho možnostmi. Je však třeba zlepšit jejich organizační a strukturální uspořádání zejména z hlediska většího styku a dělby práce s operačním štábem, jakož i z hlediska uspořádání přenosu dat. Bude nutné zpracovat metodiku spolupráce s příslušným štábem a vymezit pravomoc a odpovědnost za použití prostředků MAV a jejich výsledků. U těch oddělení štábů (např. TVS), kde programové dílo už dnes zabezpečuje většinu hlavních úkolů a tak ovlivňuje tradiční metodiku práce, je

vhodné zpracovat novou metodiku práce těchto oddělení v návaznosti na ostatní složky štábu (pro cvičení je to z hlediska používání netradičních prostředků MAV nutné).

V programovém díle je efektivní rozšiřovat úlohy s důrazem na oblast týlového a technického zabezpečení, RVD a jiné. Na jednotlivých stupních velení je nutné analyzovat metodiku práce štábů (i tok informací) a vytýkat nejpracnější úlohy operačního oddělení (správy) a ostatních složek štábu. Tím dostaneme jasný obraz kam v dané etapě položit těžiště v racioanalizaci a kde je třeba využít prostředků automatizace. V operační oblasti, kde operačně taktické úlohy jsou ve srovnání a ostatními oblastmi převážně jiného obsahového charakteru, je třeba položit důraz na kvantifikaci potřebných vstupních údajů a to jak experimentálně, tak i pravděpodobnostními metodami.

Stejnou pozornost je třeba věnovat racionalizačním opatřením a prostředkům malé a střední mechanizace především u těch úloh, které kvalitně neřeší výpočetní středisko. To platí zejména pro stupeň svazek, kde je velká potřeba miniaturizace současných prostředků malé a střední mechanizace.

Přípravu důstojníků štábů, především operačního oddělení, týlu, RVD, je třeba zaměřit ve velitelské přípravě a na cvičeníh na zvládnutí základních otázek

použití prostředků MAV (příprava vstupních údajů pro řešení jednotlivých úkolů apod.), způsoby racionalizace informačních a rozhodovacích procesů, metodiky práce štábů, včetně používání a zdokonalování bojové formalizované dokumentace. V přípravě posluchačů ve vojenských školách je třeba zaměřit pozornost na zvládnutí nových forem práce s prostředky MAV ve štábech.

Velení vojskům je oblast, která zahrnuje velký počet techniky ovládané lidmi s rozmanitými lidskými kvalitami. Tyto nelze lehce kvantifikovat a modelovat. Vědecká fronta by proto měla věnovat pozornost rozpracování teoretických otázek vlivů prostředků MAV na současný styl a metody práce velitelů a štábů, na současnou jejich strukturu, vymezení úlohy, místa a významu sociálně politických aspektů a vlivů na člověka k záváděným prostředkům MAV.

Problematika zvyšování efektivnosti velení je velmi složitá. Prostředky MAV jako jeden z nejracionálnějších prostředků zdokonalení metod a forem práce ve velení však ovlivňují buď přímo a nebo zprostředkovaně všechny oblasti velení. Proto musíme k řešení této problematiky přistupovat komplexně. Budeme řešit jak otázky operačně taktické, metodologické, tak i sociálně politické aspekty tj. otázky výchovy člověka v překonávání psychologické bariéry ve vztahu k těmto prostředkům.